

Marknadskontroll av leksaker med magneter och andra magnetvaror

2013:5 Marknadskontroll av leksaker med magneter och andra magnetvaror
Konsumentverket 2013

Uttredare: Maria Lindstedt (projektledare), Lena Bäcklund och Sanela Krupic

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Abstract.....	6
1. Bakgrund – varför är magneter farliga?	7
2. Syfte	7
3. Metod och avgränsningar	8
4. Definitioner.....	9
5. Rättslig reglering.....	11
5.1 Säkerhetskrav på leksaker	11
5.1.1 Säkerhetskrav för magneter i leksaker	11
5.2 Säkerhetskrav på andra varor med magneter	12
5.3 Leksaksdefinition - kriterier.....	13
6. Genomförande	14
6.1 Riskbedömning	15
6.2 Ärendehandläggning	15
7. Resultat	17
7.1 Tillsynsbesök	17
7.2 Inköpta varor fördelade på olika kategorier.....	17
7.3 Resultat av ärendehandläggningen.....	17
7.4 Produkter med hög risk där åtgärder vidtagits	17
7.4.1 Magnetbrosch, kylskåpsmagnet i form av djur	18
7.4.2 Kylskåpsmagnet i form av ett smultron.....	19
7.4.3 Magnetörhängen	19
7.4.4 Kylskåpsmagneter ”små diamanter”	20
7.4.5 Supermagneter, runda och ovala.....	20
7.4.6 Magnetupphängning Puzzle ball	21
7.4.7 Penna med magnetfäste (leksaker).....	21
7.4.8 Magnetfigur ”Lurv-Glufs” (leksaker)	22
7.4.9 Magneticube, supermagneter (leksaker)	22
7.4.10 Experimentkit för barn 7-11 år och 11-14 år (leksaker).....	23
7.4.11 Singing magnets (leksaker).....	24
7.4.12 Fiskespel, ”Fishing playset” (leksaker)	24
7.4.13 Space putty, magnetlera (leksaker)	25

7.4.14 Magnetlera med stark magnet ”Thinking putty” (leksaker)	25
8. Slutsatser och diskussion	26
Bilagor	27
Bilaga 1. Kort om regelverket om leksakers säkerhet	
Bilaga 2. Kort om PSL	

Sammanfattning

Konsumentverket har genomfört en marknadskontroll med syfte att kontrollera att leksaker med magneter och andra varor med starka magneter uppfyller säkerhetskraven. Kontrollen har skett i samverkan med konsumentvägledare i 20 kommuner. Totalt har ett 60-tal produkter granskats varav de flesta bedömdes uppfylla säkerhetskraven. 18 produkter har skickats på provning.

Konsumentverket har bedömt att 14 av de kontrollerade produkterna inte uppfyllde säkerhetskraven och krävt åtgärder. 9 av dessa produkter var leksaker och övriga var kylskåpsmagneter, magnetsmycken och piercingliknande magneter. Näringsidkarna har i samtliga fall, utom ett, rättat sig frivilligt och vidtagit åtgärder. I ärendet där frivillig rättelse inte kunde uppnås har Konsumentverket fattat ett beslut om saluförbud och återtagande från marknaden vid vite om 500 000:-.

I flera ärenden har näringsidkarna valt stoppa försäljningen helt, trots att en tydlig varningsmärkning i vissa fall bedömts som tillräckligt.

Magneter finns överallt i samhället. Den särskilda risken med magneter är inte allmänt känd vare sig hos näringsidkare eller hos konsumenter. Små, starka magneter som sväljs kan orsaka allvarliga skador i tarmsystemen. Magneterna dras samman och kan orsaka blockering och perforering i tarmarna. Flera allvarliga olyckor har inträffat och även ett känt dödsfall i USA.

Abstract

The Swedish Consumer Agency has carried out market surveillance in order to ensure that toys with magnets and other goods with strong magnets meet the safety requirements. The surveillance has been performed in collaboration with local consumer advisors in 20 municipalities. About 60 products have been reviewed and 18 of those have been sent for testing.

The agency has estimated that most of the products fulfilled the safety requirements. 14 products did not meet safety requirements and actions were required. 9 types of toys were among the concerned products that didn't fulfill the safety requirements. The others products were magnets for the refrigerator or different types of products that could be used as magnetic jewelry. Traders have in all cases but one complied and taken voluntarily actions. In one case the agency has ordered a sales ban and a withdrawal from the market.

Magnets are everywhere in society. The particular hazard with magnets is not generally known to the trader or the consumer. Small, powerful magnets that are swallowed can cause serious damage. The magnets are drawn together and can cause blockage and perforation of the intestine. Several serious accidents have occurred and also one known death in the US.

1. Bakgrund – varför är magneter farliga?

Magneter har blivit allt vanligare och används i många olika typer av produkter. De används inom industrin, i skolan men också i många konsumentprodukter. De senaste 10 åren har det dykt upp starka magneter i konstruktionsleksaker för barn och de förekommer även som magnetsmycken, låtsaspiercingar och i kylskåpsmagneter.

Kring år 2005 började det komma rapporter från läkare som varnade för den risk som starka magneter kan innebära. Det inträffade ett flertal incidenter som berodde på att barn svält magnetiska delar av leksaker eller andra starka magneter. Det förekom också allvarliga incidenter där barn och tonåringar svält magnetsmycken, piercingmagneter, kylskåpsmagneter och magnetpins. Skadestatistiken visar tydligt att det inte bara är små barn under tre år som drabbats utan även äldre barn och tonåringar.

Vid de olyckor som inträffat har fler än en magnet svalts eller en magnet tillsammans med ett annat magnetiskt föremål. Magneterna kan dras samman i tarmsystemet och fästa ihop sig på var sin sida om tarmväggen. Det kan leda till blockering i tarmen eller att cellvävnaden i tarmen dör. Det kan även gå håll på tarmväggen med livshotande skador som följd. Olyckorna som inträffat har inneburit omfattande operationer och även lett till permanenta skador och även ett känt dödsfall i USA.

2. Syfte

Syftet med marknadskontrollen var att kontrollera om magnetleksaker uppfyller säkerhetskraven. Syftet var också att kontrollera om andra varor med starka magneter som kan vara lockande för barn och som bedöms innebära en säkerhetsrisk är försedda med tydlig varningsinformation på svenska som varnar för den särskilda risken med magneter.

3. Metod och avgränsningar

Konsumentverket har köpt in leksaker och andra produkter med magneter. Kontroll och inköp har skett i samarbete med konsumentvägledare i 20 kommuner. Efter inköp har Konsumentverket gjort en granskning och en preliminär riskbedömning. Ett urval av produkter har skickats på provning.

Inköp av varor har avgränsat till:

- Leksaker med magneter
- små sväljbara kylskåpsmagneter med "barnsligt" utseende och med ett lekvärde
- magnetsmycken och magnetpins.

Inventering och inköp av varor har framförallt skett i butiker som säljer leksaker, bijouterier, teknikprylar och "lågprisbutiker". Marknadskontrollen är avgränsad till säkerhetsrisken med magneter. Konsumentverket har endast i något enstaka fall begärt in teknisk dokumentation i form av provningsrapporter och likande från berörda näringsidkare. Konsumentverket har utöver detta genomfört tillsynsbesök på tre museer med egna butiker och en lågpriskedja. Inköp av magnetprodukter gjordes i samband med besöken. Verket har även genomfört en mindre granskning av försäljningen av magnetleksaker på internet. För mer information angående metoden, se avsnitt 6 i rapporten.

4. Definitioner

Leksak

En leksak är en vara som helt eller delvis är avsedd för barn under fjorton år att leka med. En produkt med ett stort lekvärde är att anse som en leksak oavsett om lek är produktens enda syfte eller inte.

CE-märkning

CE-märkningen bidrar till fri rörlighet för varor inom EU. Genom att CE-märka en vara deklarerar tillverkaren att produkten uppfyller alla rättsliga krav. Endast produkter som uttryckligen nämns i EU-lagstiftningen att de ska CE-märkas får förses med detta märke.

Näringsidkare

Samlingsnamn för tillverkare, importör, tillverkarens representant och distributör.

Tillverkare

En tillverkare är varje fysisk eller juridisk person som tillverkar en leksak. En tillverkare är också den som låter konstruera eller tillverka en leksak och saluför denna leksak i eget namn eller under eget varumärke.

Distributör

En distributör¹ är varje fysisk eller juridisk person i leveranskedjan som inte är tillverkare eller importör och som tillhandahåller en leksak på marknaden.

Importör

Som importör² räknas varje fysisk eller juridisk person som är etablerad inom europeiska unionen och som släpper ut en leksak från tredjeland på marknaden.

Neodym-magneter

Starka magneter som ofta kallas för supermagneter. Introducerades på 1980- talet i första hand till industrin. De består ofta av neodym, järn och bor. Förekommer idag i många typer av produkter.

Flödesindex (flux)

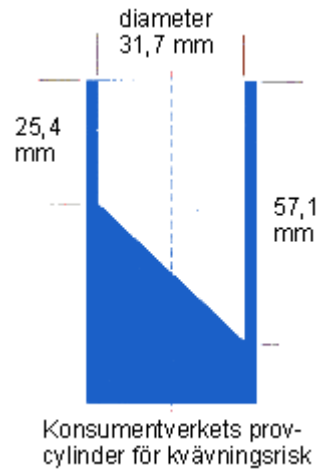
Magnetstyrkan eller magnettrycket beskrivs i flödesindex (flux) och enheten är kG^2mm^2 . För beräkningen krävs både magnetens fluxdensitet och kontaktarean.

¹ Om en distributör säljer en produkt under sitt eget varumärke räknas denne som tillverkare

² Om en importör säljer en produkt under sitt eget varumärke räknas denne som tillverkare

Smådelscylinder

Testcylinder som används för att kontrollera om en produkt innehåller eller utgör en smådel som kan utgöra en kvävningsrisk för små barn. Cylindern motsvarar ett litet barns strupe.

Livsmedelsimitation

Varor som genom sitt utseende eller sin storlek, lukt, förpackning eller märkning kan förväxlas med ett livsmedel.

Gråzonprodukter

Produkter som har fler än en funktion och därför kan vara svåra att klassificera. Produkten marknadsförs oftast inte som en leksak.

Rapex

Rapex är ett informations- och varningssystem som länder inom EU använder för att informera varandra om produkter med allvarliga säkerhetsrisker där näringsidkaren vidtagit frivilliga åtgärder eller myndigheter beslutat om tvingande åtgärder.

5. Rättslig reglering

5.1 Säkerhetskrav på leksaker

Lagen om leksakers säkerhet (2011:579) och Konsumentverkets föreskrifter om leksakers säkerhet (KOVFS 2011:5) ställer krav på att leksaker ska vara säkra och de får inte innebära någon risk för hälsa eller säkerhet när leksaken används på avsett eller förutsebart sätt med hänsyn till barns beteende. Lagen och föreskrifterna överför säkerhetskraven i leksaksdirektivet³. Från den 20 juli 2011 delas tillsynsansvaret när det gäller leksakers säkerhet mellan tre myndigheter i Sverige. Konsumentverket ansvarar för tillsynen av fysikaliska och mekaniska egenskaper, hygien samt radioaktivitet och annan strålning, Kemikaliinspektionen för kemiska risker och brandfarlighet medan Elsäkerhetsverket har tillsynsansvar när det gäller elektriska risker. Mer information om regler gällande leksakers säkerhet finns i bilaga 1.

5.1.1 Säkerhetskrav för magneter i leksaker

När det gäller magneter finns specifika säkerhetskrav sedan maj 2009 i standarden för leksakers säkerhet⁴. Detta saknades dock när risken med magneter i leksaker blev kända. För att förebygga hälsofaran och i avvaktan på att nya krav skulle utarbetas i standardiseringen tog EU-kommissionen ett beslut om att alla leksaker med magneter skulle förse med tydlig varningsinformation. Beslutet trädde i kraft den 21 juli 2008 genom Förordning om varningstext på magnetleksaker (2008:560). Den 30 april 2009 fastställdes en reviderad standard SS-EN 71-1+A8 där risken med magneter har beaktats och krav finns angivna. Beslutet om generell varningsmärkning upphörde då att gälla.

En leksak som uppfyller standardens krav sägs ge presumtion om överensstämmelse. Det innebär att leksaker som tillverkas enligt tillämpliga standarder också anses uppfylla lagens krav på säkerhet. Kraven i standarden SS EN 71-1 innebär att magneter eller magnetföremål i leksaker ska vara så stora att barn inte kan svälja dem. Smådelscylinern används för att mäta storleken. Kraven gäller oavsett vilken åldersgrupp leksakerna är avsedda för. De gäller också för magneter som utgör en del av konstruktionen i en leksak. Till exempel magneter i byggsatser, mjukisdjur, spel och pussel. Om magneter ingår som en del i ett större föremål så får inte magneterna lossna även om de utsätts för vissa påfrestningar. Det finns två undantag från kraven.

³ Direktivet för leksakers säkerhet, 2009/48/EG

⁴ SS EN 71-1 Leksaker – Säkerhetsregler – Mekaniska och fysikaliska egenskaper

1. Kraven gäller inte för leksaker som innehåller svaga magneter med ett flödesindex under $50 \text{ kG}^2\text{mm}^2$.
2. Kraven gäller inte leksaker för barn över 8 år där magneten har en elektronisk funktion i leksaken. Till exempel magneter på kretskort. Dessa leksaker ska istället förses med varningsmärkning som tydligt informerar om risken med leksaken. Varningen samt bruksanvisningarna ska vara på svenska och det ska framgå på förpackningen att leksaken rekommenderas för barn över 8 år.

Följande typ av varningsmärkning ska anges på leksaker enligt punkt 2 ovan:
Varning. Ej lämplig för barn under 8 år. Denna leksak innehåller små magneter. Magneter som sväljs kan fastna ihop genom tarmväggarna och orsaka allvarliga skador. Kontakta läkare omgående om magneter har svalts.

5.2 Säkerhetskrav på andra varor med magneter

Även andra varor än leksaker som innehåller magneter kan innebära en hälsofara för barn och ungdomar. De kan ha ett lekvärde eller medföra en hälsofara genom sitt utseende eller sin funktion. Exempel på sådana varor är kylskåpsmagneter och magnetsmycken. Lekvärdet varierar beroende på utseende, färg och form. Det har inträffat ett flertal olyckor med magnetsmycken, låtsaspiercingar och kylskåpsmagneter när barn eller ungdomar råkat svälja dessa. Produktsäkerhetslagen (2004:451) tillämpas för dessa varor.

I produktsäkerhetslagen framgår att varor som näringsidkare erbjuder konsumenterna ska vara säkra. För att bedöma säkerheten ska ett flertal faktorer beaktas. Bland annat varans egenskaper (sammansättning och förpackning) men även den information som lämnas genom märkning, varningar och bruksanvisning. För mer information om produktsäkerhetslagen se bilaga två.

Konsumentverket har i samband med denna marknadskontroll gjort bedömningen att även andra varor än leksaker, som innehåller små och starka magneter, och som genom sitt utseende eller användningsområde lockar barn och ungdomar utgör en säkerhetsrisk. För att dessa varor ska anses uppfylla det grundläggande säkerhetskravet i produktsäkerhetslagen bör konsumenten informeras om risken med magneterna genom varningsinformation.

Varningsmärkningen ska vara tydlig och kan till exempel vara utformad på följande sätt:

”Varning! Innehåller starka magneter! Ska förvaras utom räckhåll för barn. Magneter kan orsaka allvarliga skador på tarmväggarna om de råkar sväljas. Sök omedelbart läkare om ditt barn har svält magneter”.

5.3 Leksaksdefinition - kriterier

Det finns många typer av gråzonsprodukter på marknaden. Kraven på leksaker är omfattande och detaljerade. Leksaker ska dessutom vara försedda med CE-märke. Leksaker är produkter som är tillverkade eller avsedda för barn under 14 år att leka med. Vid bedömningen ska hänsyn tas till hur produkten marknadsförs, var den säljs och till viss del även priset på produkten. Om en produkt är avsedd för lek men även har ett annat användningsområde så bör lekvärdet gå före och kraven för leksaker tillämpas. EU-kommissionen har ett antal vägledningsdokument som tagits fram inom en expertgrupp för leksakers säkerhet där vissa tolkningar gällande gråzonsprodukter finns att tillgå.⁵

⁵ <http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/toys/documents/guidance/>

6. Genomförande

Marknadskontrollen har genomförts genom inköp av varor i samverkan med konsumentvägledare i följande kommuner:

Boden, Borås, Gävle, Göteborg, Jönköping, Karlshamn, Karlskoga, Karlstad, Luleå, Nässjö, Piteå, Skara, Skellefteå, Sollefteå, Storuman, Trollhättan, Umeå, Uppsala, Västerås och Östersund.

Några av dessa kommuner har samverkansavtal med närliggande kommuner och har därför valt att göra inköp i flera av dessa.

Marknadskontrollen av magnetleksaker och magnetföremål initierades under våren 2012 med en utbildningsdag för konsumentvägledare. Vid utbildningen fick konsumentvägledarna bakgrund och information om marknadskontrollen och fick även prova på att genomföra en marknadskontroll.

Marknadskontrollen genomfördes sedan under hösten 2012. Vägledare som anmält sig till kontrollen fick i uppgift att leta efter och köpa in leksaker med magneter, men även andra magnetvaror som kunde vara lockande för barn. Exempel på leksaker och varor som skulle köpas in var:

- Resespel med magneter
- fiskespel
- magnetbyggsatser
- tåg med magneter
- kylskåpsmagneter
- magnetsmycken
- låtsaspiercing
- magnetpins.

Konsumentverket har inom ramen för kontrollen genomfört fyra egna tillsynsbesök. Tre av dessa på museum med egna butiker och ett besök hos en lågpriskedja. Kontrollen vid tillsynsbesöken har varit inriktad på magneter men även på att informera om lagar och regelverk och näringsidkarens skyldighet att sälja säkra varor.

Konsumentverket har även i begränsad omfattning kontrollerat försäljningen av magnetleksaker via internet.

Samverkan och utbyte av erfarenheter har skett inom ramen för den nordiska samverkansgruppen "Nordiskt produktsäkerhetsforum". Myndigheterna i Danmark och Finland har under 2012 genomfört en motsvarande kontroll av magneter i leksaker.

6.1 Riskbedömning

Vid urvalet av vilka varor som skulle skickas på provning och vid handläggning av ärenden har en preliminär riskbedömning genomförts. Indelningen gjordes i en fyragradig skala från låg risk till mycket hög risk.

1= Låg eller ingen risk

2= Risk

3= Hög risk

4= Mycket hög risk

Nedan redovisas ett antal exempel på riskbedömningar som gjorts.

Typiska produkter som anses ha låg eller ingen risk (1) är till exempel:

- Varor med svaga magneter under 50 flux,
- stora magneter som inte får plats i smådelscylindern.

Risk (2) innebär att det finns en mindre omfattande risk med produkten.

Exempel på detta är:

- När provningsrapporten visar på värden som bara marginellt hamnar över gränsvärdena för tillåten magnetstyrka,
- avsaknad av CE-märke på leksaker.

Hög risk (3) innebär att det föreligger en allvarligare risk och att rättelse krävs av näringsidkaren. Hit räknas leksaker och andra varor med smådelar i form av magneter över 50 flux och under följande förutsättningar:

- Åldersmärkning på experimentsats (över 8 år) saknas,
- varningsinformation om den särskilda risken med magneter saknas på experimentsatser,
- smycken, dekorationer som inte är leksaker men som lockar barn eller vänder sig till barn och som saknar varningsinformation.

Mycket hög risk (4) innebär att risken bedöms så hög att produkten inte får säljas. Exempel på detta är:

- Leksaker som inte uppfyller säkerhetskraven genom att de innehåller små och starka magneter,
- kylskåpsmagneter som utgör en farlig livsmedelsimitation.

6.2 Ärendehandläggning

Konsumentverket har i denna marknadskontroll valt att öppna tillsyns-ärenden oavsett hur pass allvarlig risken med produkten bedömts vara. Några få undantag har gjorts vid de fall där lekvärdet med produkten bedömts som mycket lågt och produkten inte ansetts som relevant i marknadskontrollen.

Vid låg risk har näringsidkaren fått information om att deras produkt ingått i en marknadskontroll och även om den bedömning som Konsumentverket har gjort.

Samtidigt har näringsidkaren fått information om vilka krav som ställs på leksaker och andra varor med magneter och sina skyldigheter enligt lagen om leksakers säkerhet och produktsäkerhetslagen.

I övriga ärenden, där risken bedömts högre, har Konsumentverket gjort påpekanden eller haft skriftväxling och förhandlat med näringsidkaren för att uppnå rättelse.

7. Resultat

7.1 Tillsynsbesök

Konsumentverket har i marknadskontrollen valt att genomföra tre stycken tillsynsbesök på icke-traditionella butiker som säljer souvenirer och leksaker. Tekniska museet och Naturhistoriska museet i Stockholm samt Universeum i Göteborg. Utöver det genomfördes ett tillsynsbesök på en TGR-butik i Göteborg. TGR-butiken ingår i den växande lågpriskedjan Tiger som finns i flera länder. Besöken var främst inriktade på information till ansvariga och på kontroll av magnetleksaker och andra magnetföremål. Varor som köptes in vid tillsynsbesöken redovisas tillsammans med övriga inköpta varor som konsumentvägledarna köpt in.

7.2 Inköpta varor fördelade på olika kategorier

Totalt har ett 60-tal olika produkter köpts in och granskats i marknadskontrollen. Produkter av samma fabrikat men med olika förpackningsstorlek eller förpackningsutseende har bedömts som likvärdiga. Det stora flertalet av produkterna har varit leksaker. Konsumentverket har kategoriserat produkterna enligt följande:

- 40 olika leksaker
- 14 produkter med magneter som inte är leksaker men som har ett visst lekvärde
- 3 gråzonprodukter
- 1 farlig livsmedelsimitation
- 4 produkter har bedömts som inte relevanta för marknadskontrollen (inte en leksak och med lågt lekvärde)

18 av produkterna har skickats på provning till ett ackrediterat laboratorium. 15 av dessa var leksaker och övriga gråzonprodukter. Provningsen har genomförts enligt leksaksstandarden SS EN 71-1 punkt 4.23 Magneter.

7.3 Resultat av ärendehandläggningen

Konsumentverket har öppnat 54 ärenden baserat på kontrollerade produkter. Av dessa bedömdes 40 av produkterna ha en lägre risk och kunde avslutas med ett påpekande eller en informationsskrivelse.

14 av produkterna bedömdes ha hög eller mycket hög risk. Näringsidkarna har i samtliga fall utom ett vidtagit frivillig rättelse. Där frivillig rättelse inte uppnåddes har Konsumentverket fattat ett beslut om saluförbud och ett återtagande från återförsäljare. Beslutet har förenats med ett vite på 500 000:-.

7.4 Produkter med hög risk där åtgärder vidtagits

Bilderna i rapporten visar samtliga produkter där Konsumentverket bedömt att leksaken eller produkten har en hög risk och där åtgärder bedömts nödvändiga.

För olika produkter har olika åtgärder bedömts som nödvändiga. Följande åtgärder har varit aktuella:

- Att förse varan med en tydlig varningsmärkning på svenska som informerar om risken
- att upphöra med försäljningen
- att återta varan från återförsäljare
- att återkalla varan från konsument.

Det genomsnittliga⁶ fluxvärdet som uppmätts anges vid de produkter där provning har genomförts.

7.4.1 Magnetbrosch, kylskåpsmagnet i form av djur

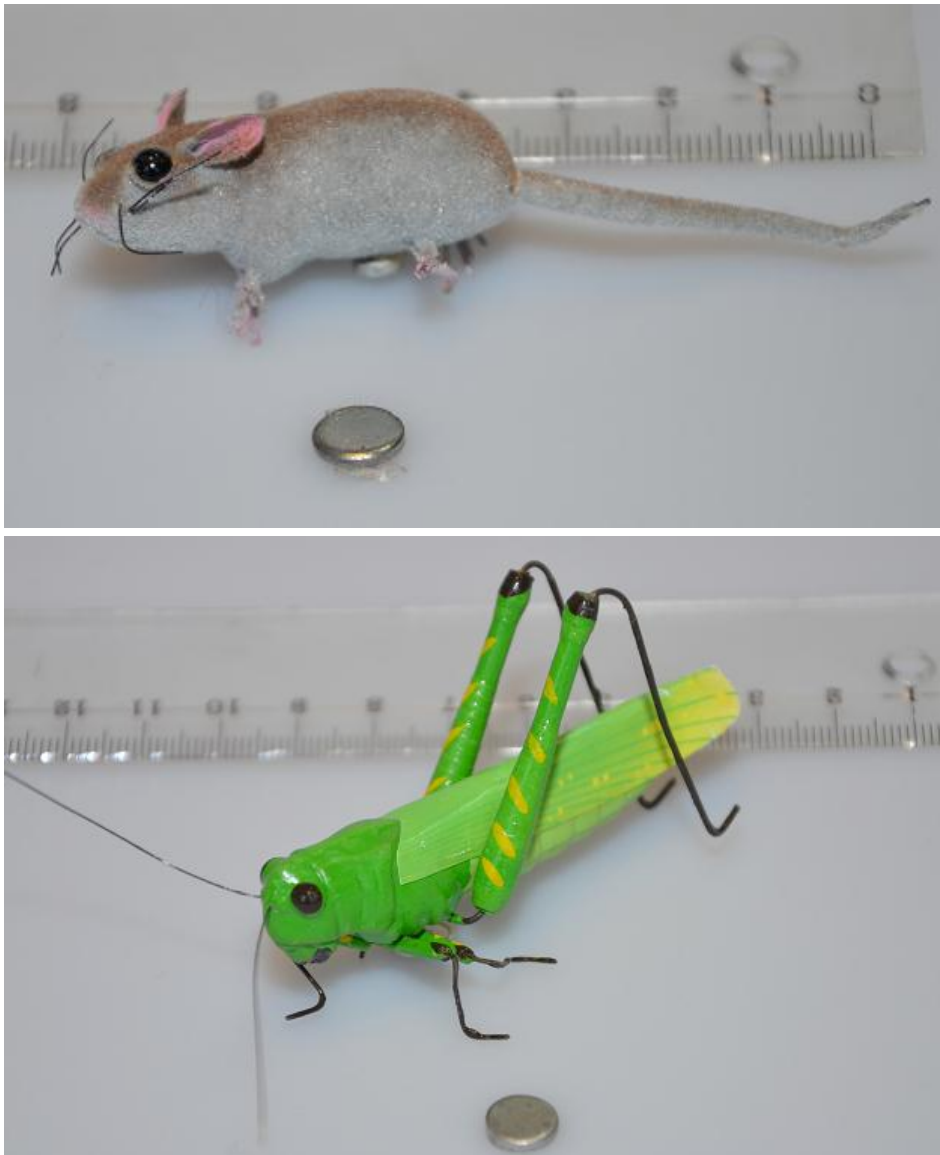

Bild 1 och 2. Magnetbroscher med fastlimmade starka magneter och bifogade lösa magneter. Kan användas som kylskåpsmagnet, som brosch eller som en dekoration på kläder och kepsar. Produkten är sedan tidigare notifierad i Rapex

⁶ Värdet är inte exakt. I provsvaren anges en avvikelse som varierar från fall till fall

efter en marknadskontroll i Danmark våren 2012. Tillverkaren stoppade då försäljningen i Danmark. Fluxvärdet uppmättes till 90 kG²mm² i den danska kontrollen. Den svenska återförsäljaren har frivilligt upphört med försäljningen.

7.4.2 Kylskåpsmagnet i form av ett smultron

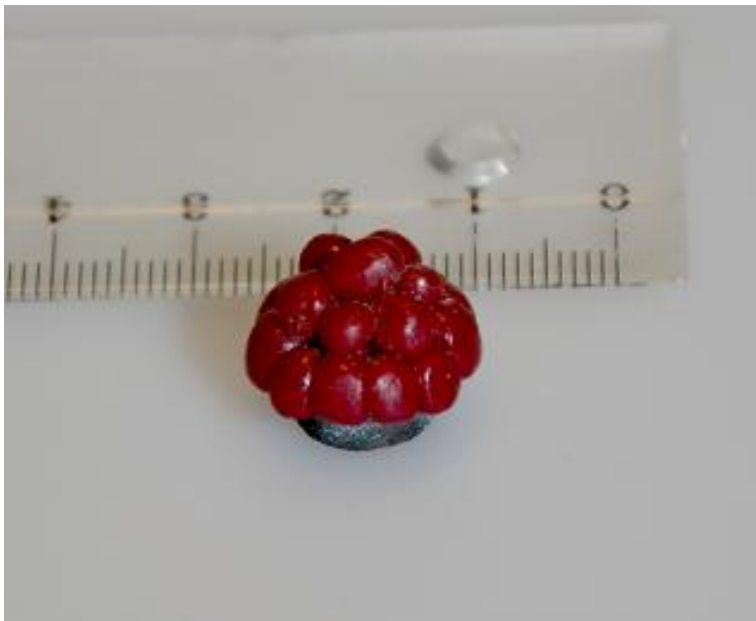

Bild 3. Kylskåpsmagneten har bedömts som en farlig livsmedelsimitation. I form och utseende är den väldigt likt ett bär. Magneten är stark. Näringsidkaren har upphört med försäljningen.

7.4.3 Magnetörhängen

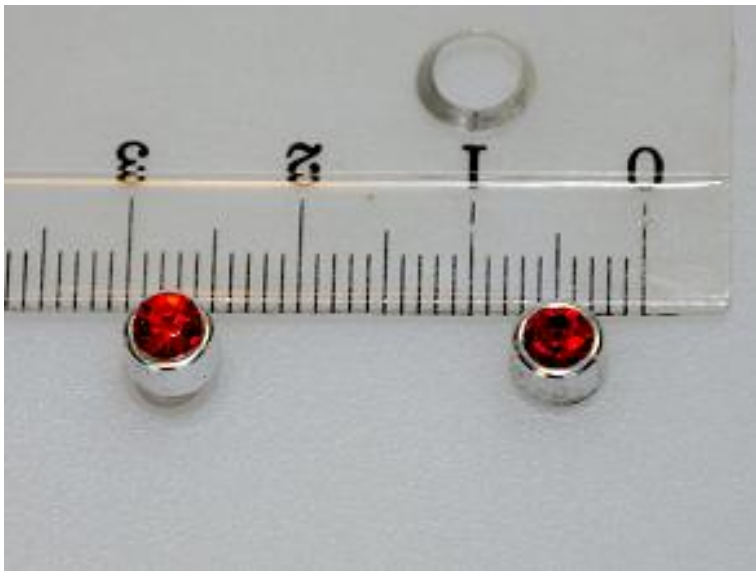

Bild 4. Starka magneter i örhängen. Varningsmärkning om risken med starka magneter saknades. Näringsidkaren har frivilligt valt att upphöra med försäljningen.

7.4.4 Kylskåpsmagneter ”små diamanter”

Bild 4. Starka kylskåpsmagneter i form av små diamanter som kan locka barn. Varningsmärkning saknades. Näringsidkaren har frivilligt valt att upphöra med försäljningen.

7.4.5 Supermagneter, runda och ovala

Bild 5. Superstarka små magneter. Fluxvärdet uppmätt till 320-432 kG²mm². Användningsområde framgår inte av märkningen och varningsmärkning saknades. Konsumentverket har bedömt att magneterna kan komma att användas som låtsaspiercing. Tillverkaren har efter uppmaning valt att märka samtliga förpackningar med en tydlig varningsinformation på svenska.

7.4.6 Magnetupphängning Puzzle ball

Bild 6. Magnetupphängning för pusselbollar. Superstarka magneter med ett uppmätt fluxvärde på $5488 \text{ kG}^2\text{mm}^2$. Saknar varningsmärkning. Produkten tillverkas inte längre. Återförsäljaren i Sverige har upphört med försäljningen.

7.4.7 Penna med magnetfäste (leksaker)

Bild 7. Penna med magnetfigur. Konsumentverket har bedömt pennan som en leksak med stöd av EU:s vägledning för gråzonsprodukter när det gäller ritmaterial⁷. Den lilla magnetfiguren lossnade vid provning. Magnetstyrkan uppmättes till $192 \text{ kG}^2\text{mm}^2$. Importören har upphört med försäljningen och återtagit produkten från återförsäljare.

⁷ Guidance document no 15 on the application of the directive on the safety of toys- Colouring and painting articles, writing and drawing articles and stationery items

7.4.8 Magnetfigur "Lurv-Glufs" (leksaker)

Bild 8. Leksak bestående av en magnetråtta och en lurvig magnetfigur. Leksaken klarade inte provningen. Magnetstyrkan på den del som gick in i smådelscy lindern uppmättes till $937 \text{ kG}^2\text{mm}^2$. Leksaken saknade CE-märke. Ärendehandläggning pågår

7.4.9 Magneticube, supermagneter (leksaker)

Bild 9. Små starka magneter som kan byggas ihop på olika sätt. De marknadsförs som en produkt avsedd för vuxna. Flera olyckor har inträffat, både i Sverige och utomlands, när barn och ungdomar använt dessa som låtsaspiercing och svalt fler än en magnet. Produkten har en varningsmärkning men saknar CE-märke. Konsumentverket har bedömt produkten som en leksak. Fluxvärdet uppmättes vid provningen till $440 \text{ kG}^2\text{mm}^2$. Tillverkaren har frivilligt valt att upphöra med försäljningen.

7.4.10 Experimentkit för barn 7-11 år och 11-14 år (leksaker)

Bild 10. Konsumentverket har bedömt produkten som en leksak. Den innehåller små, starka magneter där barn i instruktioner uppmanas att testa låtsaspiercing i mun och läppar. CE-märke saknas. Tillverkaren har rättat sig och tagit bort magneterna ur förpackningen och uppgett att produkten ska CE-märkas i enlighet med kraven för leksakers säkerhet.

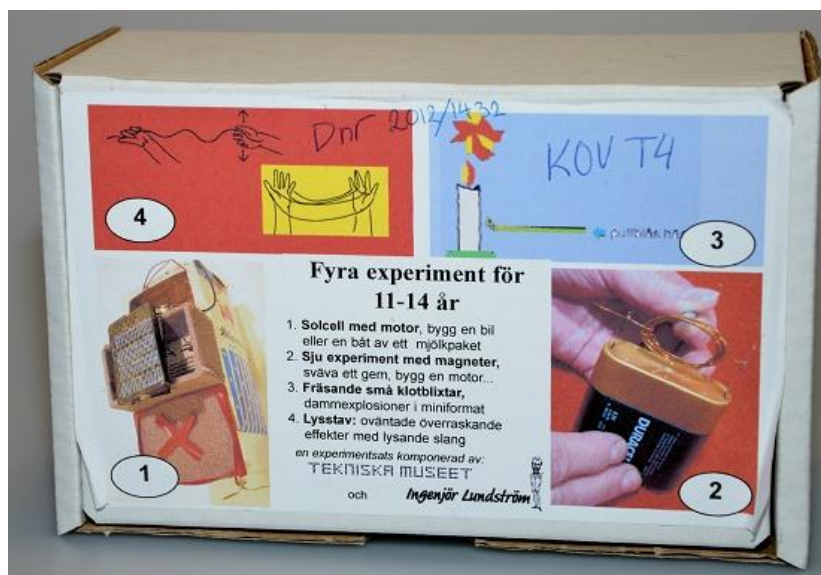

Bild 11. Konsumentverket har bedömt produkten som en leksak. Den innehåller små och starka magneter. CE-märke och varningsmärkning saknas. Tillverkaren har rättat sig och tagit bort magneterna ur förpackningen och uppgett att produkten ska CE-märkas i enlighet med kraven för leksakers säkerhet.

7.4.11 Singing magnets (leksaker)

Bild 12. Starka sväljbara magneter som ska kastas upp i luften och ge ifrån sig ett skallrande läte. Finns i olika förpackningar varav en är CE-märkt som en leksak och den andra saknar CE-märke. Konsumentverket bedömer produkten som en leksak. Notifikationer är sedan tidigare gjorda i Rapex. Fluxvärdet uppmättes till $378 \text{ kG}^2\text{mm}^2$. Importören har upphört med försäljningen och återtar även produkten från återförsäljare.

7.4.12 Fiskespel, "Fishing playset" (leksaker)

Bild 13. Fiskespel med stark magnet i fiskespöet som lossnade vid provning. Styrkan på magneten uppmättes till $198 \text{ kG}^2\text{mm}^2$. Försäljningen upphörde redan 2011. Importören har uppgett att resterande produkter kommer att återtas från återförsäljare.

7.4.13 Space putty, magnetlera (leksaker)

Bild 14. Formbar lera med stark magnet. Magneten ska användas för att få leran att röra sig. Konsumentverket har tidigare notifierat leksaken i Rapex med en annan näringsidkare som motpart. Denna produkt påträffades vid en sökning på internet. Importören har uppgett att de inte har leksaken i lager och kommer att sluta med försäljningen.

7.4.14 Magnetlera med stark magnet "Thinking putty" (leksaker)

Bild 15. Formbar lera med magnetiska partiklar med en separat mycket stark magnet. Leran är formbar. Magneten används för att få leran att röra sig. Tillverkaren och importören uppger att det är en produkt för vuxna. Det finns en varningsmärkning och en åldersangivelse på +14 år. Produkten är CE-märkt. Konsumentverket har bedömt produkten som en leksak. Frivillig rättelse har inte uppnåtts. Konsumentverket har därför fattat ett beslut om saluförbud och återtagande från återförsäljare vid ett vite om 500 000:-.

8. Slutsatser och diskussion

Konsumentverket har valt att genomföra denna kontroll för att säkerställa att leksaker med magneter som finns på den svenska marknaden uppfyller säkerhetskraven. Verket har även valt att titta på andra magnetvaror som kan vara lockande för barn och ungdomar. Risken med magneter är inte allmänt känd, vare sig bland återförsäljare eller hos konsumenter i stort. Från skadestatistiken kan man utläsa att det inte enbart är små barn som skadas utan även äldre barn och tonåringar som använt magneter för att experimentera med låtsaspiercing. Magneter finns i de flesta hem, på kylskåpet och bland leksaker. Eftersom säkerhetskraven på magnetleksaker kom först 2009 så är det troligt att det i många hem med barn kan finnas magnetiska byggsatser med små och starka magneter. Som förälder bör man vara uppmärksam på detta och om det finns små barn i familjen bör man se till att kylskåpsmagneter sitter högt så att barnen inte kommer åt att stoppa dessa i munnen. För ungdomar gäller det att vara medveten om att magneter innebär en risk och att om man svält en eller flera magneter så bör en läkare kontaktas omgående.

Marknadskontrollen visar att de flesta inköpta leksaker uppfyller säkerhetskraven med avseende på magneter. Informationen om att små och starka magneter innebär en hälsofara verkar ha nått de flesta tillverkare av leksaker.

Totalt påträffades 14 produkter med hög risk i marknadskontrollen. Leksaker med hög risk är ofta i gråzonen där tillverkare och importörer anser att deras produkt inte har ett lekvärde och inte ska bedömas vara en leksak. Konsumentverket har också noterat att flera av produkterna med hög risk kommer från mindre importörer och återförsäljare som inte traditionellt handlar med leksaker och därför inte heller tagit del av de nya reglerna.

Det finns också flera produkter med hög risk som inte är leksaker men som genom sitt utseende och funktion lockar barn. De flesta importörer och återförsäljare av dessa varor har på eget initiativ valt att stoppa försäljningen när de fått kännedom om risken med magneterna. Endast i något enstaka fall har tillverkaren valt att förse produkten med varningsmärkning och därigenom förebygga risken genom att informera konsumenterna.

I samband med kontrollen har Konsumentverket gjort en del sökningar på internet och konstaterat att det finns ett behov att göra en uppföljning av marknadskontrollen och inrikta sig på internetförsäljning. En uppföljande kontroll planeras under hösten 2013 med den inriktningen.

Att genomföra marknadskontroller i samarbete med konsumentvägledare är viktigt för Konsumentverket. Verkets uppdrag är att inom sitt tillsynsområde kontrollera att varor och tjänster är säkra och inte orsakar personskador. För att få en heltäckande bild över hela landet är det därför viktigt vid vissa tillfällen att samarbeta med konsumentvägledare för inventering och inköp. Flera av

produkterna med hög risk fanns inte till försäljning i hela landet utan endast lokalt.

Marknadskontroller som genomförs i kombination med tillsynsbesök hos näringsidkare (tillverkare och importörer) är givande för Konsumentverket och uppskattas ofta även av de besökta företagen. Branschkontakter är en av Konsumentverkets viktigaste metod i det förebyggande arbetet och ett bra sätt att sprida information om regelverk och få kunskap om marknaden.

Genom att öppna tillsynsärenden även när det gäller inköpta produkter med låg risk har Konsumentverket en förhoppning om att sprida information och uppmärksamma näringsidkare om gällande regler avseende produktsäkerhet samt om Konsumentverkets roll som tillsynsmyndighet.

Bilagor

Bilaga 1. Kort om regelverket om leksakers säkerhet

Bilaga 2. Kort om PSL

Bilaga 1. Kort om regelverket om leksakers säkerhet

Konsumentverket är marknadskontrollmyndighet för bland annat lagstiftningen om leksakers säkerhet och produktsäkerhetslagen (2004:451). Det innebär att verket bevakar att företag och andra näringsidkare följer lagen. Kraven för leksakers säkerhet finns i lag (2011:579) och förordning (2011:703) om leksakers säkerhet samt Konsumentverkets föreskrifter (KOVFS 2011:5), Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:2) och Elsäkerhetsverkets föreskrifter (ELSÄK-FS 2011:1). Dessa regler är det svenska genomförandet av det europeiska direktivet (2009/48/EG) om leksakers säkerhet.

Av lagstiftningen framgår att en leksak inte får innebära någon risk för någon persons säkerhet när den används på avsett eller förutsebart sätt med hänsyn till barns beteende. Leksaker förutsätts vara säkra om de överensstämmer med en harmoniserad standard, som Europeiska kommissionen har hänvisat till i Europeiska unionens officiella tidning. För leksaker som inte omfattas av kraven i standarden krävs ett EG-typintyg.

Innan en leksak släpps ut på marknaden ska den förses med CE-märkning. En leksak ska CE-märkas av tillverkaren, eller tillverkarens representant, när den uppfyller gällande lagstiftning.

Om en leksak tillhandahållits trots att den inte uppfyller kraven, ska de åtgärder som krävs för att få leksaken att överensstämma med kraven omedelbart vidtas, eller om så är lämpligt dra tillbaka eller återkalla leksaken från marknaden. Det är tillverkaren eller importören som har detta ansvar, en distributör ska försäkra sig om att åtgärder vidtas.

Det är varje näringsidkares ansvar att erbjuda säkra varor och tjänster. Upptäcker en näringsidkare farliga varor i sitt sortiment ska detta anmälas till Konsumentverket. Vid anmälan om en farlig vara ska blanketten "Underrättelse om vara med säkerhets- eller hälsorisk" användas, blanketten finns att hämta på vår webbplats,

<http://www.konsumentverket.se/foretagare/Produktsakerhet/Underrattelser/>

Information om att återkalla en farlig vara finns via följande länk, <http://www.konsumentverket.se/foretagare/Produktsakerhet/Aterkalla-vara/>

Där finns tips på hur man ska agera vid en återkallelse och vad man ska tänka på vid utformning av varningsmeddelande.

Konsumentverket kan med stöd av lagstiftningen förbjuda en näringsidkare som inte frivilligt vidtar nödvändiga åtgärder, att tillhandahålla en leksak som inte uppfyller gällande lagstiftning, förelägga en näringsidkare att lämna säkerhets- eller varningsinformation samt förelägga en näringsidkare att dra tillbaka eller återkalla leksaken från marknaden. Förelägganden ska förenas med vite. En

näringsidkare som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot sina skyldigheter enligt lagstiftningen riskerar att få betala en sanktionsavgift.

Mer information

Det finns två rådgivande guider för hur reglerna om leksakers säkerhet ska tillämpas:

- Direktivet om leksakers säkerhet – Förklarande vägledning
- Direktivet om leksakers säkerhet – Teknisk dokumentation

Länk till dokumenten hittar du på

<http://www.konsumentverket.se/foretagare/Produktsakerhet/Leksaker/Regelverk/EU-lagstiftning/>

I Sverige är det SIS Förlag AB som tillhandahåller standarder. För mer information se www.sis.se

Utöver reglerna ovan finns det andra regler om kemiska krav för leksaker, för mer information se: <http://www.kemi.se/sv/Innehall/Fragor-i-fokus/Leksaker/>

Bilaga 2. Kort om produktsäkerhetslagen

En av Konsumentverkets uppgifter är att se till att produktsäkerhetslagen (2004:451) följs. Lagen är till för att motverka att varor och tjänster orsakar skada på person vid normal och förutsebar användning. Näringsidkare kan med stöd av lagen förbjudas att tillhandahålla en vara, åläggas att lämna säkerhets- eller varningsinformation samt åläggas att återkalla varan. En näringsidkare som medvetet eller oaktsamt bryter mot sina skyldigheter enligt lagen riskerar att åläggas en sanktionsavgift.

Vid bedömningen av om en risk hos en vara eller tjänst ska anses som godtagbar och förenlig med en hög skyddsnivå, ska hänsyn särskilt tas till sådana risker som varan eller tjänsten kan föra med sig för vissa konsumentgrupper, särskilt barn och äldre. Detta innebär att en åtgärd kan vara motiverad även då skaderisken är liten.

Det är näringsidkaren som har bevisbördan för att en vara eller tjänst är säker. De säkerhetskrav som kan ställas på en vara preciseras ofta i Europastandarder.

Avviker en vara från standard kan detta utgöra en stark indikation på att varan inte uppfyller produktsäkerhetslagens säkerhetskrav. Ett föreläggande eller förbud får meddelas även om en vara uppfyller kraven i en standard, om det visar sig att varan trots detta är farlig.

Den som tillhandahållit en farlig vara eller tjänst ska utan dröjsmål vidta de åtgärder som krävs för att förebygga skadefall. Om en näringsidkare får kännedom om att en vara eller tjänst som tillhandahålls eller har tillhandahållits är farlig ska tillsynsmyndigheten omedelbart underrättas.

På Konsumentverkets hemsida, www.konsumentverket.se under fliken "Företag" och rubriken "Företag och säkerhet" finns blanketter för underrättelser samt en vägledning för återkallelse och andra korrigerande åtgärder. På hemsidan kan man också ta del av lagstiftningen i sin helhet.

